

Moc a vědění

V nové době to byl především Bacon, kdo přišel s myšlenkou, že „vědění je moc“ („knowledge is power“,), a po něm to v jistém smyslu ještě výrazněji opakoval také Hobbes (Lewiathan). Pro Hobbese cílem všeho vědění (i přemýšlení, sám říká „cílem vší spekulace“) je „provedení nějakého činu nebo plánu“.

Psychologicky je to pochopitelné, protože tyto myšlenky byly vysloveny v době ohromujících pokroků („advancement“) věd, zejména přírodních. Ale filosoficky je v tom hrubá chyba, dokonce hned další dvě chyby, ale právě ta jedna je skutečně „hrubá“: a) především už od nejstarších dob bylo vědění chápáno jako cosi samo v sobě hodnotného, tj. že lidé chtějí vědět pro to vědění samo; b) a pak tu přece je vždycky také vědění o věcech, které nemůžeme změnit ani ovlivnit, které musíme prostě vzít na vědomí, i když nám to nevyhovuje a i když s tím nemůžeme nic podnikat. Ovšem nejdůležitější je ta největší chyba: c) může tu jít – a má tu jít – také o vědění toho, co máme a musíme nebo nemáme a nesmíme dělat. Vědění, chápané jen v té redukované podobě jako prostředek, užitečný nástroj, mocná pomůcka apod. jako by z cela zapomínalo na to, k jakým cílům může být a bývá takového vědění, takových znalostí použito a využito. Smíme skutečně „dělat“ všechno, co si zamaneme, čeho se nám zachce, co si usmyslíme a čeho jsme – právě díky vědění a vědomostem – opravdu schopni?

(Písek, 090117-3.)